

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

KASIM 2016

Sayı 43

EBSO EKONOMİ BÜLTENİ

DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

Dünya ekonomisi, Kasım ayında, ABD Başkanlık seçimleri başta olmak üzere, siyasi atmosferdeki değişikliklerle kendine yön bulmuştur.

Başkan adaylarından Cumhuriyetçi Donald Trump'ın, anket beklentilerinden farklı bir şekilde Başkan olarak seçilmesi dünya genelinde şaşkınlıkla karşılanmıştır. Artan siyasi belirsizliklerin ve geleceğe dair duyulan endişelerin etkisiyle, özellikle gelişmekte olan ülkelerin para birimleri, Dolar karşısında ciddi değer kayıpları yaşamıştır.

Dünya Ekonomik Forumu (WEF), 2030'da, dünya ekonomisindeki dengelerin tamamen farklı bir boyut alacağını açıklamıştır. Rapora göre, küresel iklim değişikliği, çok daha ciddi bir unsur olarak ön plana çıkacağından, dünya tarım ve sanayi politikalarını kökten değiştirecektir. Batılı ülkeler ve kuzey ülkeleri, iklim değişikliğinden dolayı daha çok göçmen akınıyla karşı karşıya kalacaklardır.

Ekonomik bağlamda ise, dünyada tek bir üstün güç olmayacak, ABD ekonomik ve politik alandaki liderliğini; Çin, Hindistan, Japonya, Almanya ve Rusya gibi ülkelerle paylaşacaktır.

Küresel imalat PMI değeri, Ekim ayında 52,0 düzeyinde gerçekleşerek, son 2 yılın en yüksek değerini almıştır.

ABD

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings, güncel olarak yayımladığı raporunda, Donald Trump'ın ABD başkanlık seçimlerindeki zaferinin, küresel belirsizlikleri artırdığını belirtmiştir. Raporda, seçim sonuçlarının ticaret ve dış politikadaki değişimlere yön verebileceği de yer almıştır.

ABD'li yatırım bankası Goldman Sachs da seçim sonuçlarına dikkat çekmiş, Trump'ın politikalarının ülke ekonomisine kısa vadede katkıda bulunacağını, uzun vadede ise ekonomiyi olumsuz yönde etkileyebileceğini ifade etmiştir. Raporda, Trump'ın vergi alanındaki reformlarının ve altyapı yatırımlarının gerçekleşmesi durumunda ABD ekonomisinin kısa dönemde canlanacağı, ancak dış ticaret ve göçmenlik alanlarında yapılması planlanan kısıtlamaların ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyebileceği vurgulanmıştır.

ABD imalat PMI değeri, Ekim ayında 53,4 düzeyinde gerçekleşerek, son 1 yılın en yüksek değerini almıştır.

EURO BÖLGESİ – AB

Euro Bölgesi, üçüncü çeyrekte beklentilere uygun biçimde, %0,3 büyüme kaydetmiştir. Bu büyüme oranı, yapısal reformlar yetersiz olsa da, Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) ekonomiyi canlandırma çabalarının etkili olduğunu göstermektedir. Euro Bölgesi yıllık enflasyonu Ekim'de, beklentilere uygun olarak %0,5 düzeyinde gerçekleşmiştir. Enflasyonun ana bileşenleri itibarıyla, en yüksek artış, %1,1 ile hizmetler sektöründe ve %0,4 ile gıda, alkol ve tütün ürünlerinde gerçekleşmiştir. Enerji fiyatlarının %0,9 gerilemesi ise dikkat çekicidir.

Piyasa beklentilerine ilişkin alanında en dikkat çekici araştırma kurumlarından biri olan Sentix'in hazırladığı Euro Bölgesi Dağılımı Endeksi, Eylül'deki %16,3 düzeyinden, Ekim'de %17,5'e yükselmiştir. Endeksteki yükselme, küresel düzeyde artan siyasi belirsizliklerin ve Brexit'in etkisiyle Euro Bölgesi'nin 12 ay içerisinde dağılımı olasılığının arttığını göstermektedir. Özellikle İtalya, para birliğinden ayrılması en muhtemel ülke olarak dikkat çekmektedir.

Euro Bölgesi imalat PMI değeri Ekim ayında bir önceki aya göre bir miktar yükselişle 53,5 değerini almıştır.

ALMANYA

Euro Bölgesi'ndeki ekonomik canlanma işaretlerine karşın, Bölge'nin lokomotif ekonomisi olan Almanya ekonomisinin üçüncü çeyrekte, yıllık bazda %1,7 ile son bir yılın en zayıf büyümesini gerçekleştirmesi, belirsizliklerin ve finansal kırılmanın önemini koruduğunu göstermektedir.

Almanya başbakanı Angela Merkel, Almanya Sanayiciler Birliği'nin (BDI) toplantısında yaptığı konuşmada, ekonomik göstergelerin olumlu seyretmesi ve istihdamın artması halinde, maliye politikalarında esnekliğe gidebileceklerini ve hükümetin 2017 ve 2018 yıllarında 6 milyar Euro'luk vergi indiriminde bulunabileceğini belirtmiştir.

Almanya imalat PMI değeri, Ekim ayında 55,0 değerini alarak son 33 ayın en yüksek düzeyinde gerçekleşmiştir.

JAPONYA

Japonya ekonomisi yılın üçüncü çeyreğinde, yıllık bazda, beklentileri aşarak %2,2 büyüme kaydetmiştir. Beklentileri aşan büyümede, ihracattaki sıçrama ve tüketicilerin harcama eğilimlerinin tekrar artışa geçmesi etkili olmuştur.

2015 yılı başından bu yana en hızlı büyümeyi işaret eden bu olumlu gelişme, Japonya'daki ekonomi uzmanları tarafından, Trump'ın seçim zaferi sonrası olası ekonomik güçlüklerle karşı karşıya kalacak olan Başbakan Shinzo Abe'ye muhtemelen bir miktar rahatlama getireceği şeklinde yorumlanmıştır.

Japonya imalat PMI değeri, Ekim ayında bir önceki aya göre bir miktar yükselişle 51,4 düzeyinde gerçekleşmiştir.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

ÇİN

Trump'ın seçim zaferinden sonra, küresel düzeyde değer kazanan Dolar'dan en çok etkilenen para birimlerinden biri de Çin Yuan'ı olmuş ve Dolar, Yuan karşısında son sekiz yılın en yüksek düzeyinde gerçekleşmiştir.

Dünya ticaretinin %40'ını belirleyecek olan Trans Pasifik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TPP) anlaşması, Trump'ın anlaşmaya karşıt görüşü sebebiyle tehlikeye girdiğinden, Çin, bölgede alternatif ekonomik işbirliği arayışlarına başlamıştır. Söz konusu arayışlar itibariyle, Çin'in, TPP'nin alternatifi olarak, Asya Pasifik Serbest Ticaret Bölgesi (FTAAP) ve Genişletilmiş Bölgesel Ekonomik İşbirliği (RCEP) isimleri ile yeni oluşumların hazırlığı içerisinde olduğu gözlenmektedir.

Çin imalat PMI değeri, Ekim ayında bir önceki aya göre bir miktar yükselişle 51,2 düzeyinde gerçekleşmiştir.

GÜNEY KORE

Güney Kore, ülke içi siyasi belirsizliklerle uğraşmaktadır. Ülkenin Cumhurbaşkanı Park Geun-Hye'nin yakın arkadaşlarına nüfuzunu kullanarak yolsuzluk yapmalarına yardımcı olmakla suçlanması, ülke genelinde protesto gösterilerine neden olmaktadır.

Yolsuzlukla suçladıkları Cumhurbaşkanı istifaya çağıran protestocularla, Cumhurbaşkanına destek verenlerin karşı karşıya gelmesi, ülkede artan iç karışıklıklara ve kutuplaşmaya işaret etmektedir.

Güney Kore imalat PMI değeri, Ekim ayında bir önceki aya göre bir miktar yükselişle 48,0 düzeyinde gerçekleşmiştir.

HİNDİSTAN

Hindistan Merkez Bankası, Trump'ın seçim zaferinin getirdiği belirsizlikler ve ABD'nin enflasyonu kontrol altına almak için daha hızlı faiz artırmak zorunda kalacağı öngörüsüyle, baskı altında kalan para birimini düzenlemek için, devlet bankalarından Rupee alarak, döviz piyasalarına müdahale bulunmuştur.

Bu bağlamda, küresel ekonominin yükselen yıldızı olarak görülen Hindistan'ın da, belirsizliklerden olumsuz yönde etkilendiği anlaşılmaktadır.

Hindistan imalat PMI değeri, Ekim ayında 54,4 değerini alarak son 22 ayın en yüksek düzeyinde gerçekleşmiştir.

BREZİLYA

Brezilya'da geçen yılın Mart ayında başlatılan yolsuzluk soruşturması, politik dünyada ve iş dünyasında etkilerini sürdürmektedir. Soruşturma kapsamında pek çok iş insanının ve politikacının göz altına alınması, ekonomideki sıkıntıların daha da derinleşmesine sebep olmaktadır.

Diğer taraftan, ekonomide uygulanan kemer sıkma politikalarına karşı protestolar, dozunu giderek artırmaktadır. Son olarak göstericilerin, Meclis'i basarak, siyasetten umudunu kestiklerini ifade etmeleri ve Ordu'yu yönetime çağırması, ülke içindeki karmaşanın boyutlarını gözler önüne sermektedir.

Brezilya imalat PMI değeri, Ekim ayında 46,3 düzeyinde gerçekleşmiş ve yine eşik değerin altında kalmıştır.

RUSYA

Rusya'da GSYH, bu yılın üçüncü çeyreğinde %0,4 daralmıştır. Veriler itibariyle, ülke ekonomisinde son 7 çeyrektir devam eden küçülme sürecinin bu yılın üçüncü çeyreğinde de devam ettiği, ancak daralmanın bu dönemin en düşük seviyesine gerilediği anlaşılmaktadır. Herhangi yeni bir olumsuzluğun yaşanmaması halinde, 2017'de, tekrar yukarı yönlü büyüme oranlarına geçilebilecektir.

Rusya'nın petrol üretimi 2016'nın ilk 10 ayında geçen yılın aynı dönemine göre %2,4 artarken, doğalgaz üretimi %0,9 gerilemiştir. Bütçesi büyük oranda petrol ve doğalgaz ihracat gelirlerine bağlı

Rusya'da, petrol fiyatlarının düşmesi, ekonomiyi resesyona iten önemli sebeplerden biridir.

Rusya imalat PMI değeri, Ekim ayında 52,4 değerini alarak son 4 yılın en yüksek düzeyinde gerçekleşmiştir.

TÜRKİYE

Türkiye, uluslararası siyasi ve ekonomik belirsizliklerden en çok etkilenen ülkelerden biri olarak dikkat çekmektedir. Dolar'ın 3,40 TL.'yi aşan oranlarda, rekor üstüne rekor kırarak değer kazanması, özellikle yabancı para cinsinden yükümlülükleri bulunan özel sektör açısından ciddi sıkıntıları beraberinde getirecektir. Ekonomi ile birlikte politik alanda da kökten değişimlerin yaşandığı bir süreçten geçilmektedir. Türkiye'nin AB üyelik sürecinin askıya alınması AB tarafından ciddi biçimde değerlendirilirken, Türkiye de AB üyeliği isteğinden giderek uzaklaşan, Şanghay İşbirliği Örgütü gibi alternatif Birliklere yeşil ışık yakan bir görünüm sergilemektedir.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu JP Morgan, yayımladığı güncel raporunda, TL'deki zayıflamanın devam ettiğini ve bu durumun yatırımcıların endişelerini artırdığını belirterek, Türkiye'ye ilişkin yatırım tavsiyesini nötr'den ağırlık azalt'a çekmiştir.

Türkiye imalat PMI değeri, Ekim ayında 49,8 değerini alarak, Mayıs ayından beri en yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER

ENFLASYON

%	TÜFE		Yİ-ÜFE		YD-ÜFE	
Ekim	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Yıllık	7,58	7,16	5,74	2,84	13,17	2,80
Yıllık Ort.	7,69	7,89	5,58	3,83	6,54	5,89
Aylık	1,55	1,44	-0,20	0,84	-2,07	2,82

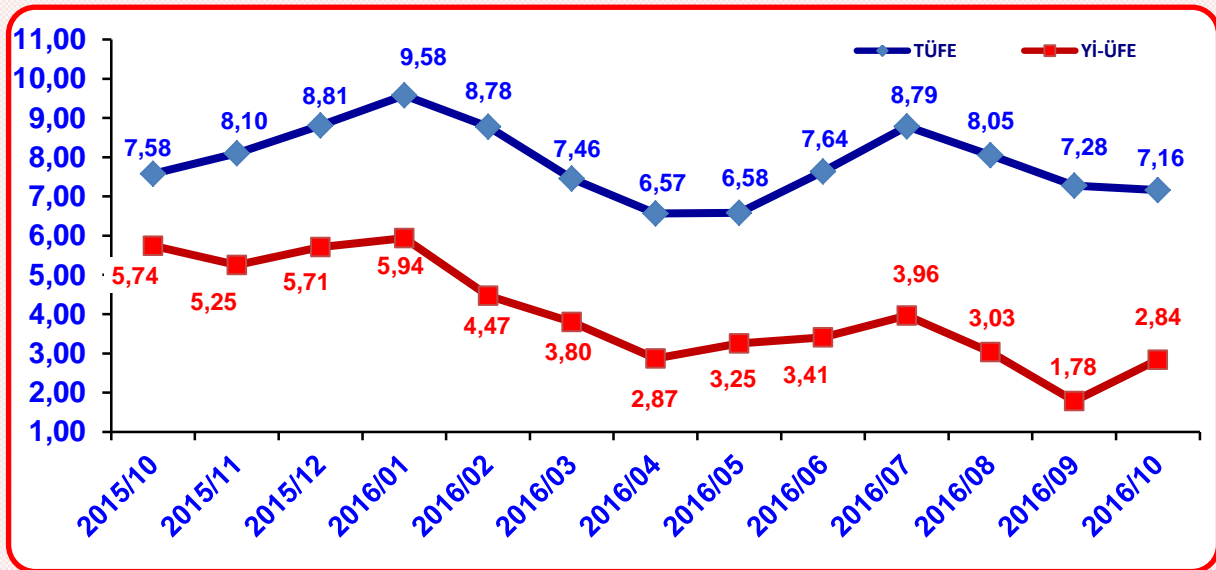
2016 yılı Ekim ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %7,16, Yİ-ÜFE'de %2,84 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre TÜFE'de %1,44 oranında ve Yİ-ÜFE'de %0,84 oranında artış yaşanmıştır.

Yıllık en yüksek artış TÜFE'de %22,61 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda gerçekleşmiştir. Ayrıca TÜFE'de bir önceki yılın aynı ayına göre; eğitim %9,58, sağlık %9,39, çeşitli mal ve hizmetler %9,34, lokanta ve oteller %8,34 ile en çok artışın olduğu diğer gruplardır.

İstatistiki bölgelere göre yapılan ayırmda; İzmir'de TÜFE, bir önceki yılın aynı ayına göre %8,08 ve on iki aylık ortalamalara göre %8,63 oranında artış gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE alt kalemleri bazında bir önceki aya göre; sanayinin dört sektöründen madencilik ve taşocakçılığı sektörü %0,79 oranında, imalat sanayi sektörü %0,93 oranında ve su sektörü %0,58 oranında artarken; elektrik ve gaz sektörü sektörü %0,31 oranında azalmıştır. Yıllık bazda imalat sanayideki artış, genel artışın da üstünde %4,37 olmuştur.

Yıllık Değişim Oranları (%)

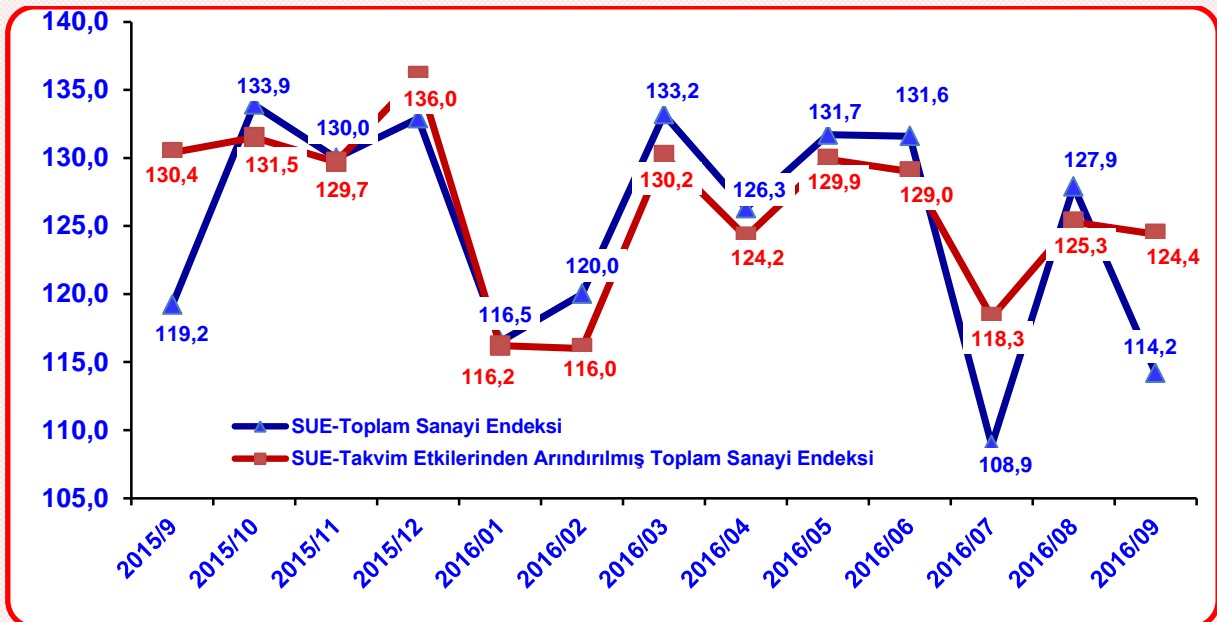
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

EYLÜL 2016 (2010=100)	Arındırılmamış		Takvim Etkisinden Arındırılmış		Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış	
	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Aylık)
Toplam Sanayi	114,2	-4,2	124,4	-3,1	122,9	-3,8
Madencilik ve Taşocakçılığı	107,1	2,3	114,1	2,3	107,9	-2,9
İmalat Sanayi	113,8	-5,0	124,9	-3,7	123,4	-3,9
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Ürt. ve Dağıtım	120,9	-1,1	126,1	-1,2	127,5	-3,3

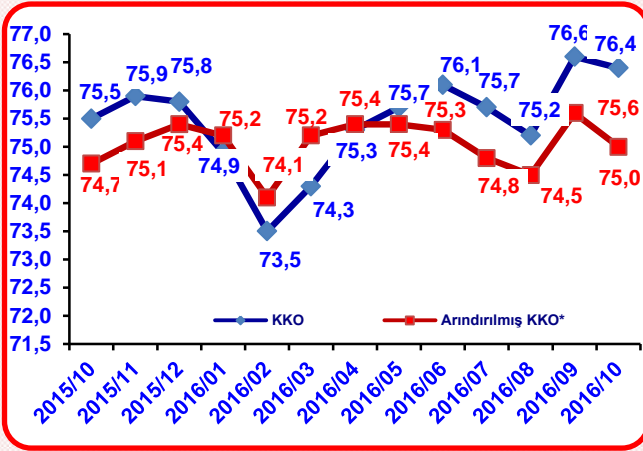
Arındırılmamış Sanayi Üretim Endeksi, bir önceki yılın aynı ayına göre 2016 yılı Eylül ayında %4,2 oranında azalış göstermiştir.

Takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde yıllık bazda %3,1 oranında azalarak ivme kaybetmiştir. 2016 yılı Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre, madencilik ve taşocakçılığı sektörü %2,3 oranında artarken; imalat sanayi sektörü %3,7 oranında ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü %1,2 oranında azalmıştır.

Ana sanayi gruplarından 2016 yılı Eylül ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde, bir önceki aya göre en yüksek azalış; %14,2 ile dayanıklı tüketim malı imalatında gerçekleşmiştir. İmalat sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; aynı dönemde en fazla azalış ise, %20,4 ile mobilya imalatında gerçekleşmiştir. Bu azalışı, %16,9 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı ve %13,7 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı imalatı izlemiştir. En yüksek artış; %8,5 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatında gerçekleşmiştir. Bu artışı, %3,9 ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı ve %2,1 ile içeceklerin imalatı izlemiştir.

KAPASİTE KULLANIM ORANI

2016 yılı Ekim ayında Kapasite Kullanımı 0,2 puanlık bir azalışla %76,4 oranında gerçekleşerek yatay seyrini korumuştur.

Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı %86,3, kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı %84,7, bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı %82,7 ve elektrikli teçhizat imalatı %82,3 ile 2016 yılı Ekim ayını en yüksek kapasite ile kapatan sektörlerdir.

HANEHALKI İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ

Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri

AĞUSTOS 2015-2016	Toplam	
	2015	2016
15 yaş ve daha yukarı yaşta kişiler		
Nüfus (Bin kişi)	57.973	58.835
İşgücü (Bin kişi)	30.208	30.967
İstihdam (Bin kişi)	27.150	27.473
Tarım	6.017	5.760
Tarım dışı	21.134	21.713
İşsiz (Bin kişi)	3.058	3.493
İş gücüne dahil olmayanlar (Bin kişi)	27.764	27.868
İşgücüne katılma oranı (%)	52,1	52,6
İstihdam oranı (%)	46,8	46,7
İşsizlik oranı (%)	10,1	11,3
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,4	13,7
15-64 yaş grubu		
İşgücüne katılma oranı (%)	57,0	57,7
İstihdam oranı (%)	51,1	51,1
İşsizlik oranı (%)	10,3	11,5
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,4	13,7
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	18,3	19,9
Ne Eğitimde ne istihdamda olanların oranı*	26,9	27,2

Türkiye genelinde 15 ve yukarı yaşta kişilerde 2016 yılı Ağustos ayında işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre %11,3 oranında gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı; erkeklerde %9,5, kadınlarda %15,1 oranında kaydedilmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı %13,7, işsiz sayısı 3 milyon 493 bin kişidir. Genç nüfusta işsizlik oranı %19,9 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2016 yılı Ağustos ayında istihdam edilenlerin %21'si tarım, %19'u sanayi, %7,4'ü inşaat ve %52,6'sı hizmetler sektöründedir.

İSTİHDAMIN GELİŞİMİ (Bin kişi, 15+ yaş)

AĞUSTOS 2016	SANAYİ	TARIM	İNŞAAT	HİZMETLER	TOPLAM
Erkek	4.034	3.091	1.950	10.033	19.108
Kadın	1.191	2.669	86	4.421	8.366
Toplam	5.224	5.760	2.036	14.453	27.473

ÖDEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)	Eylül		12 Aylık Kümülatif 2016
	2015	2016	
CARİ İŞLEMLER HESABI	167	-1.684	-32.412
SERMAYE HESABI	0	0	8
FİNANS HESABI	2.334	-1.648	-30.227
Doğrudan Yatırımlar (net)	-251	-719	-7.099
Portföy Yatırımlar (net)	2.915	1.589	-4.648
Diğer Yatırımlar (net)	517	2.300	-16.068
Rezerv Varlıklar (net)	-847	-4.818	-2.412
Net Hata ve Noksan	2.167	36	2.177

Kaynak: TCMB

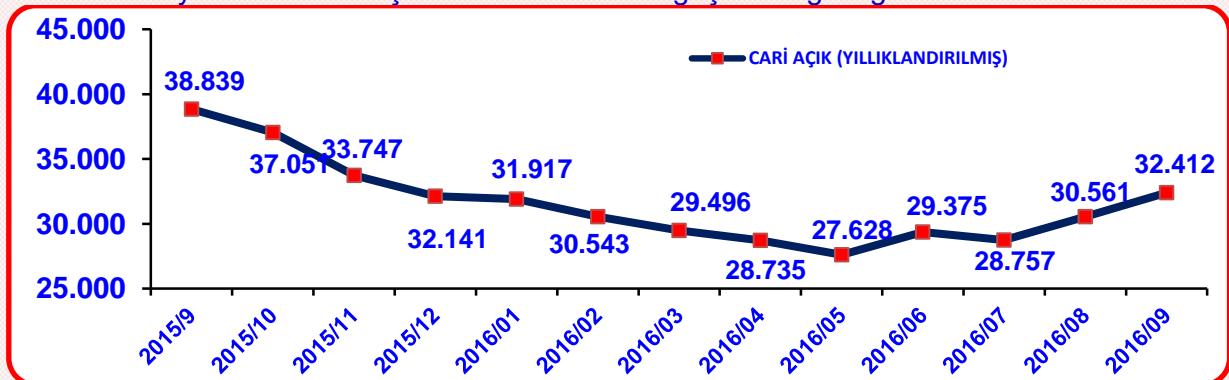
Cari işlemler açığı, 2015 yılı Eylül ayında 167 milyon Dolar fazla vermişken; 2016 yılı Eylül ayında 1,7 milyar Dolar ile açık vererek piyasa beklentilerinin altında kalmıştır. Cari açık, 2016 yılı Ocak-Eylül döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %1 oranında artarak 24,8 milyar Dolar genişlemiştir. 12 aylık kümülatifte ise, 32 milyar Dolar ile Aralık 2015'ten bu yana en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Hizmetler dengesi yıllık olarak 2016 yılı Eylül ayında 1,2 milyar Dolar azalmıştır. Buradaki düşüşte etkili olan net turizm gelirleri yıllık bazda %30,4 oranında daralmıştır. İhracat %5,6 düşüş ile dış ticaret açığını %27 oranında yukarı çekmiş ve böylece dış ticaret cari açık üzerinde yukarı yönlü bir etki yaratmıştır.

Net doğrudan yatırımlar 2016 yılı Ocak-Eylül ayında geçen yılın aynı ayına göre, %50 oranında azalarak 4,9 milyar Dolar daralırken; Eylül ayında, 468 milyon Dolar artarak geçen yılın Eylül ayına göre 719 milyon Dolara ulaşmıştır.

Portföy yatırımlarında 2015 yılı Kasım ayından bu yana, 2016 yılı Eylül ayında 1,6 milyar Dolar ile en yüksek sermaye çıkışı yaşanmışken; 2016 yılı Ocak-Eylül döneminde 8,7 milyar Dolarlık sermaye girişi gerçekleşerek olumlu bir görünüm sergilenmiştir. Diğer yatırımlarda, 2016 yılı Eylül ayında 2,3 milyar Dolarlık sermaye çıkışı kaydedilmiştir.

2016 yılı Eylül ayında rezerv varlıklarda 4,8 milyar Dolarlık bir düşüş gerçekleşirken, 2016 yılı Ocak-Eylül döneminde rezerv varlıklar 5,6 milyar Dolara ulaşmıştır. 2016 yılı Eylül ayında net hata ve noksan kaleminde ise, 36 milyon Dolar sermaye girişi çok zayıf kalmış olup, yılın ilk dokuz aylık döneminde 5,4 milyar Dolar seviyesine ulaşan net hata noksan kalemi yatay seyrini korumuştur.

Dış ticaret açığındaki genişleme beklentisi ile turizm gelirlerindeki düşüşün süregelmesi cari açığı yükseltici yönde baskılamaktadır. Ayrıca son dönemlerde petrol fiyatlarındaki artış eğiliminin enerji ithalatını yukarı çekeceği öngörülmekte olup, cari açık üzerinde olumsuz etki yaratacağı beklenmektedir. Bu bağlamda hükümet tarafından iç piyasayı canlandırma yönünde atılan adımlara rağmen belirttiğimiz risklerin cari açık üzerinde tehdit oluşturmasını engellemeye yeterli olamayacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca ABD başkanı Trump'ın korumacı ve Fed'in sıkılaştırıcı politikalarının gelişmekte olan ülkelere olan olumsuz etkisi ile yine Fed'in faiz arttırımı beklentisinin kuvvetlendirmesiyle birlikte cari açık üzerinde baskının güçleneceği öngörülmektedir.

GÜVEN ENDEKSLERİ

Aylar	Reel Kesim Güven Endeksi	Tüketici Güven Endeksi	Ekonomi Güven Endeksi
2015			
Ekim	100,5	62,8	82,6
Kasım	105,2	77,1	104,8
Aralık	102,2	73,6	100,8
2016			
Ocak	103,3	71,6	83,9
Şubat	104,5	66,6	71,5
Mart	106,0	67,0	78,3
Nisan	110,1	68,5	73,5
Mayıs	109,8	68,8	82,3
Haziran	106,8	69,4	83,3
Temmuz	108,0	67,0	95,7
Ağustos	103,6	74,4	72,7
Eylül	106,5	74,3	87,8
Ekim	101,7	74,0	80,6

*2004-2011 dönemi için modele dayalı yaklaşımla geriye çekme yöntemi uygulanmış olan yeni seri

Reel Kesim Güven Endeksi; 2016 yılı Ekim ayında, 4,8 puan azalarak 101,7 ile sert bir düşüş yaşayarak Ekim 2015'den bu yana en düşük seviyede gerçekleşmiştir.

Tüketici Güven Endeksi, 2016 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %0,2 oranında azalarak 74,3 ile yatay seyrini korumuştur.

Ekonomi Güven Endeksi'nde 2016 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %8,3 oranında azalarak 80,6 ile son bir yılın en düşük seviyesine ulaşmıştır. Endekste bu azalış hizmetler, imalat sanayi, perakende sektörü ile inşaat sektörlerinden kaynaklanmıştır.

BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

2015 yılı Ocak-Ekim döneminde 6,2 milyar TL açık veren bütçe, 2016 yılı Ocak-Ekim döneminde 12,1 milyar TL açık vermiştir. Aynı dönemde bütçe gelirleri %12,5 oranında artarak 447,9 milyar TL, bütçe giderleri ise, %13,8 oranında artarak 460 milyar TL olarak kaydedilmiştir.

2016 yılı Ocak-Ekim döneminde vergi gelirleri, bir önceki yılın aynı dönemine göre %9,5 oranında artarak 365 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Faiz hariç giderler %16,4 oranında artarak 415,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılı Ocak-Ekim döneminde 41,2 milyar TL faiz dışı fazla verilmişken, bu yılın aynı döneminde 32,4 milyar TL faiz dışı fazla verilmiştir.

Milyon TL	OCAK-EKİM		Değişim Oranı (%)
	2015	2016	
Bütçe Giderleri	404.213	459.990	13,8
Faiz Hariç Giderler	356.811	415.407	16,4
Faiz Giderleri	47.403	44.583	-5,9
Bütçe Gelirleri	397.986	447.850	12,5
Vergi Gelirleri	333.337	365.035	9,5
Bütçe Dengesi	-6.227	-12.140	-94,9
Faiz Dışı Denge	41.175	32.444	-21,2

DIŞ TİCARET

Milyon ABD \$		İhracat (FOB)		İthalat (CIF)		Ara (Hammadde) Malları İthalatı		Dış Ticaret Dengesi		İhracatın İthalatı	
Aylar	Yıl	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Karşılama Oranı (%)	
Ocak-Eylül		2015	107.166		156.352		108.708		-49.186		68,5
		2016	104.227	-2,7	146.254	-6,5	98.629	-9,3	-42.027	-14,6	71,3
Eylül		2015	11.582		15.403		10.573		-3.821		75,2
		2016	10.935	-5,6	15.296	-0,7	10.449	-1,2	-4.362	14,1	71,5

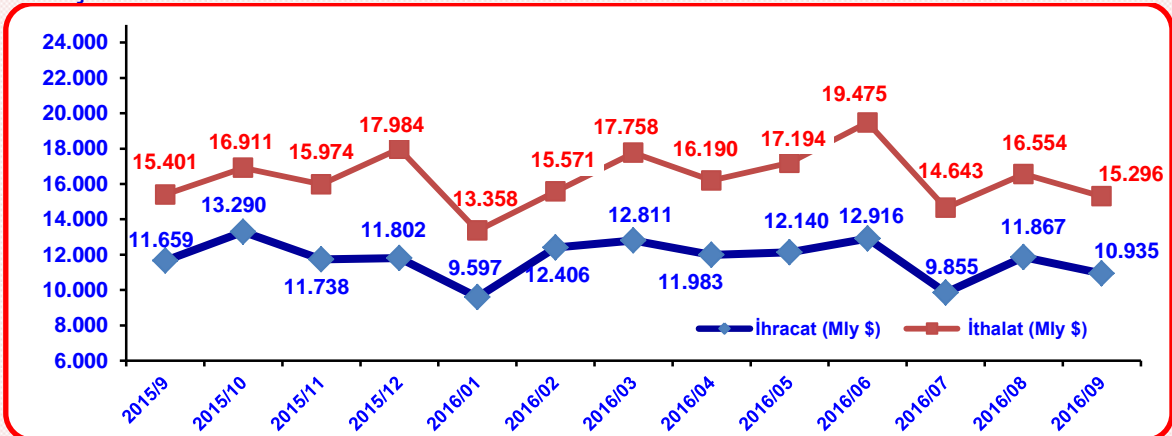
2016 yılı Eylül ayında ihracat, 2015 yılı Eylül ayına göre %5,6 oranında azalarak 10,9 milyar Dolar, ithalat da %0,7 oranında azalarak 15,2 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı, 2016 yılı Eylül ayında, %14,1 artarak 4,3 milyar Dolara ve 2016 yılı Ocak-Eylül döneminde geçen yılın aynı dönemine göre, %14,6 azalarak 42 milyar Dolara gerilemiştir. 2016 yılı Ocak-Eylül döneminde ihracat, 2015 yılı Ocak-Eylül dönemine göre %2,7 azalarak 104,2 milyar Dolar, ithalat da %6,5 oranında azalarak 146,2 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılı Eylül ayında %47,1 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki payı, 2016 yılı Eylül ayında %50,2 olmuş; 2016 yılı Eylül ayında, 2015 yılının aynı ayına göre, AB'ye yapılan ihracat %0,4 oranında artarak 5,4 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2016 yılı Eylül ayında fasıllar düzeyinde en büyük ihracat kalemi, "Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.592 milyon \$) olurken; bu fasılı "kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (985 milyon \$); "örme giyim eşyası ve aksesuarı" (705 milyon \$) ve "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (637 milyon \$) izlemiştir. "Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (2.131 milyon \$); "mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar" (2.115 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (1.672 milyon \$); "motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.351 milyon) ve "demir ve çelik" (1.003 milyon \$); ile en yüksek ithalat yapılan fasıllar olmuştur.

2016 yılı Eylül ayında İzmir'in ihracatı 2015 yılının aynı ayına göre, %11,44 oranında artarak 679 milyon Dolar, ithalatı da %9,01 oranında artarak 715 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2016 yılı Eylül ayında Ege Bölgesi'nin ihracatı 2015 yılının aynı ayına göre, %9,24 oranında artarak 1,18 milyar Dolar, ithalatı da %1,11 oranında artarak 1,16 milyar Dolar olarak kaydedilmiştir.

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU-TÜRKİYE

BÜYÜME	2011	2012	2013	2014	2015	2016/II
GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyon \$)	774.188	785.721	821.937	800.107	719.620	181.409
Büyüme Oranı (Sabit Fiyatlarla) (%)	8,8	2,2	4,2	2,9	4,0	3,1
İmalat Sanayi (Sabit Fiyatlarla) (%)	10	1,8	3,7	3,7	3,8	3,0
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2011	2012	2013	2014	2015	Ağu.16
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	24.110	24.821	25.524	25.933	26.621	27.473
İstihdam Oranı (%)	43,1	43,6	44,0	45,5	46,0	46,7
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	2.615	2.518	2.747	2.853	3.057	3.493
İşsizlik Oranı (%)	9,8	9,2	9,7	9,9	10,3	11,3
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	12,4	11,5	12,0	12,0	12,4	13,7
ENFLASYON (%)	2011	2012	2013	2014	2015	Eki.16
Yİ-ÜFE (yıllık)	11,07	6,17	4,48	10,29	5,27	2,84
YD-ÜFE (yıllık)	14,65	3,49	6,57	13,12	7,74	2,80
TÜFE (yıllık)	6,45	8,94	7,49	8,85	7,67	7,28
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Eyl.16
İhracat	134.907	152.462	151.803	157.643	143.883	104.227
İthalat	240.842	236.545	251.661	242.184	207.199	146.254
Dış Ticaret Dengesi	-105.863	-84.083	-99.858	-84.540	-63.317	-42.027
Cari İşlemler Dengesi	-75.082	-48.497	-64.940	-45.846	-32.105	-24.793
TEŞVİKLİ YATIRIMLAR	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Eyl.16
Teşvikli Yatırımlar (Milyon TL)	50.814	62.794	96.581	64.601	103.139	63.544
Teşvikli Yatırımlar (Belge Adedi)	4.071	4.119	4.840	4.011	4.576	3.767
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER (Adet)	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Eki. 16
Kurulan Şirket Sayıları	114.872	107.219	108.930	126.635	114.691	87.287
Kapanan Şirket Sayıları	56.121	47.978	37.273	39.051	32.762	24.341
ULUSLARARASI DOĞRUDAN YATIRIMLAR	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Haz. 16
Şirket Sayısı (Adet)	4.326	4.259	3.773	4.686	5.558	3.032
Yatırım Tutarı (Milyon \$)	16.182	13.284	12.384	12.523	16.899	3.844
DÖVİZ POZİSYON AÇIĞI (Milyar \$)	2011	2012	2013	2014	2015	Ağu.16
Reel Kesimin Döviz Pozisyon Açığı	-118	-136	-171	-180	-178	-211
BORÇLANMA (Milyar \$)	2011	2012	2013	2014	2015	2016/II
Dış Borç Stoku	304	339	389	402	398	421
Kamu	94	104	116	118	113	122
Özel	200	228	268	282	284	299
KREDİLER (Milyar \$)	2011	2012	2013	2014	2015	2016/III
Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu	151,7	171,0	198,4	213,0	216,3	224,3
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ	2011	2012	2013	2014	2015	Eyl.16
(Yıllık Ortalama % Değ.) Takv. Etk. Arındırılmış						
Toplam Sanayi	9,7	2,5	3,4	3,5	3,1	-3,1
İmalat Sanayi	10,1	2,2	4,4	3,1	3,6	-3,7
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2011	2012	2013	2014	2015	Eki.16
Kapasite Kullanım Oranı	75,4	74,2	74,6	74,4	74,7	76,4
GÜVEN ENDEKSLERİ	2011	2012	2013	2014	2015	Eki.16
Reel Kesim Güven Endeksi	97,2	106,3	108,1	107,1	103,9	101,7
Tüketici Güven Endeksi	92	75,8	76	72,5	66,3	74,0
Ekonomi Güven Endeksi	-	104,2	107,9	94,1	88,6	80,6
SANAYİ CİRO ENDEKSİ	2011	2012	2013	2014	2015	Eyl.16
Sanayi Ciro Endeksi (Arındırılmamış)	129,9	140,1	153,1	172,7	187,2	184,6
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Milyon TL)	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Eki. 16
Bütçe Dengesi	-17.783	-28.791	-18.449	-22.666	-22.606	-12.140
PROTESTOLU SENET	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Eki. 16
Protesto Edilen Senet Sayısı (Bin Adet)	919	1.075	1.091	1.004	1.000	838
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	4.902	6.949	7.494	8.221	10.081	9.551
KARŞILIKSIZ ÇEK	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Eki. 16
Karşılıksız işlemi yapılan Çek Adedi (Bin Adet)	581	943	748	673	775	666
Karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra ödenen Çek Adedi (Bin Adet)	298	400	289	216	188	131
BORSA VE DÖVİZ	2011	2012	2013	2014	2015	Kas.16
BIST 100 Endeksi	60.195	64.982	77.314	76.306	79.901	79.995
Euro/\$	1,39	1,29	1,33	1,33	1,11	1,08

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU-İZMİR

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU-İZMİR										
NÜFUS-GÖÇ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Nüfus (Bin)	3.451	3.525	3.606	3.624	3.662	4.061	4.113	4.168	-	
Nüfusun TR Nüfusu İçindeki Payı (%)	4,8	4,9	4,9	4,8	4,8	5,3	5,3	5,3	-	
Nüfus Artış Hızı (%)	15,0	18,9	20,6	4,1	10,1	13,8	12,7	13,4	-	
TR Nüfus Artış Hızı (‰)	13,1	14,5	15,9	13,5	12,0	13,7	13,3	13,4	-	
Net Göç Hızı (‰)	7,20	6,97	2,91	2,26	2,46	3,45	5,6	5,0	-	
ISO 500 BÜYÜK İÇİNDEKİ ÜYE SAYISI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
	48	52	56	55	58	59	59	60	-	
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	1.171	1.170	1.303	1.410	1.424	1.514	1.504	1.483	-	
Sanayi İstihdamının Payı (%)	31,5	28,0	30,4	30,7	31,6	31,8	31,7	32,0	-	
Kadın İstihdamı (Bin Kişi)	314	346	397	422	432	490	466	470	-	
Kadın İstihdamının Oranı (%)	26,8	29,6	30,5	29,9	30,3	32,4	31,0	28,3	-	
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	156	227	231	243	247	276	243	262	-	
İşsizlik Oranı (%)	11,8	16,2	15,1	14,7	14,8	15,4	13,9	15,0	-	
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	12,4	17,2	16,4	16,2	15,9	17,0	15,0	16,1	-	
ENFLASYON (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/10	
TÜFE (yıllık)	5,84	8,91	7,25	10,15	6,03	7,94	8,54	9,83	6,63	
DIŞ TİCARET (Bin \$)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/9	
İhracat	7.823	6.119	6.682	8.072	8.659	9.484	9.624	8.308	6.235	
İthalat	8.313	6.268	8.419	10.621	10.577	10.367	9.950	8.846	6.660	
Dış Ticaret Dengesi	-490	-149	-1.737	-2.550	-1.918	-883	-326	-538	-426	
İhracatçı Firma Sayısı (Adet)	3.917	3.694	3.920	4.107	4.269	4.438	4.226	4.529	4.141	
İhracatın TR İhracatı İçindeki Payı (%)	5,9	6,0	5,9	6,0	5,7	6,1	6,1	5,8	5,9	
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015/IV	2016/III	
Kapasite Kullanım Oranı	57	51	62,25	70	63	60	55	63	62	
PROTESTOLU SENETLER	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/10	
Protesto Edilen Senet Sayısı (Adet)	74.760	77.761	55.098	31.131	38.952	43.347	43.406	44.232	38.852	
Protesto Edilen Senetlerin TR İçindeki Payı (%)	4,7	4,9	4,5	3,4	3,6	4,0	4,3	4,4	4,6	
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	391	459	319	245	367	463	510	571	640	
TEŞVİKLI YATIRIMLAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/9	
Belge Adedi	136	105	167	188	209	215	186	208	158	
Yatırım (Milyon TL)	1.011	651	1.890	2.443	9.042	1.655	4.016	3.145	1.090	
Teşvikli Sabit Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	4,04	2,39	3,01	4,55	15,66	1,76	6,5	3,1	1,7	
Bölgesel Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	-	4,0	1,9	3,2	2,8	2,2	5,2	4,9	2,4	
ENERJİ TÜKETİMİ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/9	
Doğalgaz Tük. (Milyon stdm ³)	2.342	1.957	2.342	2.736	2.704	2.739	2.327	3.214	3.188	
MALİ / FINANS	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/10	
Bütçe Gelir/Gider	4,17	3,59	3,99	4,05	4,34	4,36	4,20	4,28	4,2	
Vergi Gelirlerinin TR İçindeki Payı (%)	10,54	10,20	10,77	10,86	11,77	11,14	10,54	11,1	11,5	
Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranı (%)*	74,6	72,4	87,9	102,5	110,2	123,9	122,2	120,6	119,6	
Toplam Mevduatların TR İçindeki Oranı (%)*	6,2	6,2	5,9	5,8	5,7	5,5	5,2	5,6	5,6	
Toplam Kredilerin TR İçindeki Oranı (%)*	6,4	6,0	5,9	6,1	5,9	6,0	5,2	5,2	5,1	
KAMU YATIRIM TAHSİS PAYI (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
	2,12	1,80	1,35	1,67	1,59	2,29	2,62	2,63	2,30	
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/10	
Kurulan Şirket Sayısı	3.094	2.710	3.253	3.277	2.112	2.928	3.414	4.027	3.329	
Kurulan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	6,4	6,3	6,5	6,1	5,7	6,0	5,9	6,0	6,2	
Kapanan Şirket Sayısı	805	803	860	943	1.094	1.095	991	740	487	
Kapanan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	7,7	7,7	7,5	7,2	7,7	7,0	7,1	6,1	5,9	
YABANCI SERMAYELİ FİRMALAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015/11	2016/8	
Yabancı Sermayeli Firma Sayısı	1.256	1.391	1.540	1.682	1.800	1.944	2.100	2.229	2.345	
Yabancı Serm. Firmaların TR İçindeki Payı (%)	6,0	5,9	6,0	5,7	5,5	5,3	5,1	4,8	4,6	
MARKA-PATENT SAYISI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/10**	
Marka Tescil Sayısı (Adet)	1.983	2.302	1.931	2.146	3.234	4.096	4.366	4.323	5.167	
Marka Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	5,6	5,6	6,0	6,0	6,2	6,0	6,0	6,2	6,9	
Patent Tescil Sayısı (Adet)	25	21	34	31	42	59	55	86	212	
Patent Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	7,4	4,6	5,3	3,7	4,1	4,7	4,2	5,0	4,8	
TURİZM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/10	
Yabancı Turist Sayısı (Bin Kişi)	1.034	1.057	1.156	1.370	1.368	1.407	1.294	1.201	636	
Yabancı Turist Sayısının TR İçindeki Payı (%)	3,9	3,9	4,1	4,4	4,4	4,2	3,6	3,3	2,4	
TARIMSAL ÜRETİM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Bitkisel Üretim Değeri (Milyon TL)	2.769	2.675	3.375	3.648	4.100	3.652	5.024	-	-	
Bitkisel Üretim TR İçindeki Payı (%)	1,2	3,9	4,2	4,1	4,7	3,9	5,1	-	-	
İŞ KAZALARI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/9	
İş Kazasında Ölenlerin TR İçindeki Payı (%)	6,0	4,6	5,4	7,5	5,6	6,0	2,6	5,1	4,2	
MOTORLU KARA TAŞITLARI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/9	
Motorlu Kara Taşıtlarının TR İçindeki Payı (%)	4,9	6,5	6,4	6,3	6,2	6,1	6,1	6,0	6,0	

*Çeyreklik açıklanmakta olup, I. çeyrek verileridir. **Tescil değil, başvuru verileridir

ÜLKE İNCELEMELERİ XI: ENDONEZYA CUMHURİYETİ

Ekonomik Yapı

Endonezya, bağımsızlığını 1945'de kazanmış, 1950'li ve 1960'lı yılları yeni kurulan bir ülke olmanın getirdiği zorluklarla ve ekonomik sıkıntılarla geçirmiştir. Bu zorlukların aşılması için, ülke ekonomik hedeflerini beş yıllık kalkınma planları ile belirlemeye başlamıştır. Söz konusu planlar, ilerleyen yıllarda olumlu etkilerini göstermiş ve ülke 1970-1996 döneminde yüzde 6'nın üzerinde büyüme performansı sergilemiştir. Bu büyüme oranıyla, kişi başı milli gelir 1996'da 1.150 Dolar düzeyine yükselmiştir. Fakir ülkeler sınıfında yer alan Endonezya, orta gelirli ülkeler sınıfına dahil olmayı başarmıştır.

250 milyonluk nüfusuyla dünyanın en kalabalık 4. ülkesi konumundaki Endonezya, zengin yeraltı-yerüstü kaynakları ve geride bıraktığımız son 25 yılda gösterdiği büyüme performansı ile Uzak Doğu'nun parlayan yıldızları arasında görülmeye başlanmıştır.

Doğal kaynakların zenginliği, tarım ve madencilik sektörünün ön plana çıkmasını sağlamıştır. 64 milyar ton ile dünyanın en büyük kömür rezervlerine sahip üç ülke arasında yer alması ve bu zenginliğiyle dünyanın 2. büyük kömür ihracatçısı olması, özellikle dikkat çekicidir. Bununla birlikte, petrol ve doğalgaz yatakları da oldukça gelişmiş durumdadır. Ayrıca ülkenin 17.000'i aşkın adaya sahip olması, bölgenin deniz ticaretini kontrol etmesini sağlamaktadır.

Kalkınma planlarına verilen önemin etkisiyle, doğal kaynaklar sanayide değerlendirilmeye başlanmış ve 1991'de imalat sanayi tarım sektörünü geride bırakmıştır. Bu bağlamda, ekonomik büyüme performansının artırılmasında imalat sanayi önemli bir yer tutmaktadır.

Kalkınma planları ve sanayileşme politikaları, ihracatın da ekonomide itici bir güce sahip olmasını sağlamıştır. Ayrıca, ülkede turizmin geliştirilmesi için de büyük çaba harcanmış ve turizmin ekonomiye sağladığı katkı yıllar itibariyle artmıştır. Ülkeyi turizm odağında tanıtmaya çabaları, yabancı yatırımların da artmasını sağlamıştır.

1997 Asya krizinin etkisiyle, ekonomide daralma yaşanmış olsa da, 2000'li yıllarda, kalkınmayı destekleme ve iç talep ile büyümeyi artırma amaçlı mali politikalar izlenmesi, ekonomide istikrarı tekrar güçlendirmiş ve Endonezya 2008 küresel krizinden diğer bölge ekonomilerine göre daha az etkilenmiştir.

Ülkenin Çin ve Japonya ile güçlü ekonomik bağlar kurması da, büyümeyi artırıcı bir diğer etken olmuştur.

Sektörel bazda tarım, yıllar itibariyle sanayi karşısında daralmış olsa da, hala önemli bir istihdam kaynağıdır. Özellikle, ülkenin dünyanın ikinci en büyük palm yağı ve dördüncü en büyük kahve üreticisi olması, tarım sektörünü zengin kılmaktadır.

Günümüzde, ekonominin itici gücü konumunda olan imalat sanayinde; tekstil, kağıt, motorlu araçlar, demir-çelik, alüminyum, petrol ve çimento sektörleri dikkat çekmektedir.

Tekstil ve hazır giyim sanayi ile petrol ve doğalgaz sektörü, ülkenin temel ihracat kaynaklarıdır. Ülkenin, Güneydoğu Asya'daki en gelişmiş uçak sanayisine sahip olması da dikkat çekicidir.

2007 yılında, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını teşvik etmek amacıyla uygulamaya konan yeni yasa, yatırımların giderek artmasını sağlamıştır. Başta giyim ve elektronik olmak üzere farklı sektörlerde dünyanın bilinen pek çok markası Endonezya'ya yatırımında bulunmaktadır.

Türkiye – Endonezya İlişkileri

Yüzyıllar öncesine uzanan Türkiye-Endonezya ilişkileri, her zaman dostane bir çerçevede sürdürülmüştür. Üst düzey ziyaretlerin 2004 yılından itibaren karşılıklı olarak artması ilişkilere ivme kazandırmıştır. İki ülke arasında, 2011'de imzalanan "Türkiye-Endonezya: Yeni Dünya Düzeninde Güçlendirilmiş Ortaklık" bildirisiyle, karşılıklı ilişkiler, stratejik ortaklık düzeyine çıkarılmıştır. 2015'de ise iki ülke arasında ticaret, yatırım ve teknoloji alanlarında işbirliğini güçlendirmeye yönelik yeni bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

Türkiye-Endonezya başlıca ihraç ürünleri; tütün ve mamulleri, organik kimyasal ürünler, tekstil elyafı ve mamulleri, hububat ve mamulleri iken; başlıca ithal ürünleri hayvansal ve bitkisel yağlar, el yapımı tekstil elyafı, el yapımı flamalar, tekstil lifleri, kauçuk ve ürünleri şeklindedir.

Ekonomi Bakanlığı verileri itibariyle; buğday unu, zeytin ve zeytinyağı, domates salçası, kuru ve sert kabuklu meyveler, tütün, yaş meyve ve sebze gibi tarım ürünleri ile demir, değirmen makineleri, gıda işleme ve paketleme, makine ve ekipmanları, tekstil makineleri, ağaç işleme makineleri, inşaat malzemeleri, mermer, halı, seccade imalatı, vb. sanayi ürünlerinde Endonezya potansiyel bir dış ticaret pazarı olarak gösterilmektedir.

ENDONEZYA ÜLKE PROFİLİ (2015)

Nüfus (Milyon Kişi)	257
Nüfus Artış Hızı (%)	1,2
GSYİH (Milyar Dolar)	862
GSYİH (%)	4,8
Kişi Başı GSYİH (Dolar)	3.347
Enflasyon Oranı (%)	6,4
İşsizlik Oranı (%)	6,2
İhracat (Milyar Dolar)	150
İhracatta İlk 5 Ülke	Japonya, Çin, ABD, Singapur, Hindistan
Temel İhracat Ürünleri	Kömür, Palm yağı, Petro-gaz, Ham petrol, Kauçuk
İthalat (Milyar Dolar)	143
İthalatta İlk 5 Ülke	Rafine petrol, Ham Petrol, Petro gaz, Motorlu araçlar, Yayın ekipmanları
Temel İthalat Ürünleri	Çin, Singapur, Japonya, Güney Kore, Malezya
Cari Denge (Milyar Dolar)	-17.760
İmalat Sanayi (% GSYİH)	20,8
Tarım (%GSYİH)	13,3
Hizmetler (%GSYİH)	42,3
Sanayi (% GSYİH)	40,0

Kaynak: IMF, Dünya Bankası

ENDONEZYA KÜRESEL DIŞ TİCARET PROFİLİ (2015)

İHRACAT ÜRÜNLERİ	(Bin \$)	İTHALAT ÜRÜNLERİ	(Bin \$)
Kömür ve petrol bazlı ürünler	34,6	Petrol	25,0
Hayvansal ve bitkisel yağlar	18,7	Makine ve aksamları	22,4
Elektronik ekipmanlar	8,6	Elektronik ekipmanlar	15,5
Kauçuk	5,9	Plastik	6,8
Kıymetli taş ve madenler	5,5	Demir ve çelik	6,3
Motorlu araçlar	5,4	Organik kimyasallar	5,7
Makine ve aksamları	5,2	Motorlu araçlar	5,3
Ayakkabı giyimi	4,5	Demir ve çelik ürünleri	3,7
Orman ürünleri	4,0	Tahıl ürünleri	3,2
Örgü ve kroşe dışı giyim ürünleri	3,9	Hayvan yemi	2,7

Kaynak: World's top exports-imports (İlk 10 ürünü yansıtmaktadır.)

TÜRKİYE- ENDONEZYA TİCARET PROFİLİ (2015)

Fasıl adı	Türkiye İhracat (Bin \$)	Fasıl adı	Türkiye İthalat (Bin \$)
Tarım ve hayvancılık	46.474	Tekstil ürünleri	518.163
Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	29.863	Kimyasal madde ve ürünler	294.894
Kimyasal madde ve ürünler	26.042	Gıda ürünleri ve içecek	171.786
Gıda ürünleri ve içecek	25.932	Tarım ve hayvancılık	131.011
Tekstil ürünleri	19.348	Kağıt ve kağıt ürünleri	83.833

Kaynak: TÜİK